

УДК 658.15

ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Шифріна Н.І., аспірант (ХНЕУ)

Проведено дослідження існуючих методик експрес-аналізу фінансового стану підприємства, визначено їх переваги та недоліки, обґрунтовано необхідність удосконалення. Розроблено методичні рекомендації щодо аналізу структури звіту про фінансові результати підприємства.

Ключові слова: експрес-аналіз, фінансовий стан, бухгалтерська звітність.

Постановка проблеми. Адекватна оцінка фінансового стану, залучення і високоефективне використання фінансових ресурсів потребує постійного контролю, маючого за довгострокову мету досягнення та утримання сучасного рівня конкурентоспроможності підприємства. Експрес-аналіз є одним із напрямів оцінки фінансового стану підприємства, який проводиться за даними бухгалтерської звітності, його перевагами є швидкість і простота розрахунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання експрес-аналізу фінансового стану підприємства знаходять відображення в роботах вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків. Зокрема, М. І. Бакановим і А. Д. Шереметом експрес-аналіз представлено як загальний попередній огляд показників діяльності промислового підприємства [1]; В. В. Іванієнком розглянуто фінансову звітність та її аналіз, зміст і порядок використання традиційних та нових фінансових інструментів [2]. На особливу увагу заслуговує поетапна методика експрес-аналізу запропонована В.В. Ковальовим [3] та ін.

Виявлення невирішених частин проблеми. Невід'ємним етапом експрес-аналізу є дослідження структури звіту про фінансові результати, стосовно методики якого існують певні суперечності відносно формування укрупнених статей і величини, яка приймається за базу порівняння – 100%.

Постановка задачі. Метою статті є дослідження існуючих методик експрес-аналізу фінансового стану підприємства, визначення їх переваг та недоліків, та розробка методичних рекомендацій щодо аналізу структури звіту про фінансові результати підприємства.

Вклад основного матеріалу. Експрес-аналіз бухгалтерської звітності являє собою перший аналітичний напрям оцінки фінансового стану підприємства. У залежності від об'єму вихідної інформації, головної мети й завдань дослідження експрес-аналіз може проводитися з різним ступенем деталізації.

Економічна сутність експрес-аналізу ґрунтується на постійних змінах величини й структури активів і пасивів підприємства в процесі

розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів при здійсненні виробничо-господарської діяльності.

Основними методами, що застосовуються при проведенні даного виду дослідження є вертикальний і горизонтальний аналіз. Вертикальний аналіз передбачає поетапне, від укрупнених статей до окремих елементів в залежності від ступеня деталізації, вивчення структури ключових статей майнового й фінансового положення підприємства. Горизонтальний аналіз дозволяє дослідити динаміку абсолютних показників бухгалтерської звітності, яка відбувалась на підприємстві протягом ряду звітних періодів.

Основним джерелом вихідної інформації експрес-аналізу є бухгалтерська звітність досліджуваного підприємства.

Початковим етапом експрес-аналізу є оцінка фінансового стану за даними бухгалтерського балансу, діагностика динаміки й структури статей якого проводиться за допомогою одного з наступних способів [2, с. 35]:

аналіз безпосередньо статей балансу без їх попередньої зміни;

складання ущільненого порівняльного аналітичного балансу шляхом агрегування однорідних за складом елементів балансових статей;

проведення додаткового коректування балансу на індекс інфляції з наступним агрегуванням статей у необхідному аналітичному розрізі.

Дослідження балансу проводиться по принципу від загального до часткового:

1. Спочатку визначається динаміка і питома вага відносно валюти балансу основних розділів: необоротні активи, оборотні активи, витрати майбутніх періодів, власний капітал, забезпечення наступних витрат і платежів, довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання, доходи майбутніх періодів.

2. Наступним кроком аналізується динаміка і структура окремих ключових статей балансу: нематеріальні активи, незавершене будівництво, основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція,

дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, статутний капітал, додатковий вкладений капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), довгострокові та короткострокові кредити банків, кредиторська заборгованість та ін. Питома вага ключових статей може визначатися відносно тих розділів до яких вони належать або до валюти балансу;

3. Завершальним етапом досліджуються окремі елементи ключових статей балансу: нематеріальні активи і основні засоби – за видами, незавершене будівництво – за об'єктами, заборгованість – за окремими кредиторами (дебіторами) або за терміном погашення зобов'язань та ін.

Вважається за доцільне звернути увагу на той факт, що не існує однозначної думки стосовно відбору ключових статей, їх групування і ступеня деталізації, все це цілком залежить від значимості окремих даних у фінансово-господарської діяльності підприємства, мети і завдань аналізу та досвіду аналітика, що проводить дослідження.

Невід'ємним етапом експрес-аналізу є дослідження звіту про фінансові результати, у якому міститься інформація щодо економічних результатів, доходів і витрат підприємства в залежності від підрозділу господарської діяльності на операційну, фінансову та інвестиційну. Аналіз абсолютних даних звіту дає можливість оцінити

результативність фінансово-господарської діяльності, зіставити показники динаміки ключових статей та дослідити структуру доходів і витрат підприємства.

Огляд літературних джерел, та проведене на їх основі дослідження методики експрес-аналізу, дозволяє зробити висновок, що існує два основних способи за допомогою яких здійснюється вертикальний аналіз абсолютних показників звіту про фінансові результати підприємства:

1. Питома вага окремих ключових статей звіту визначається у співвідношенні з доходом від реалізації продукції, який приймається за 100% [2, С. 69-70]. Даний спосіб є актуальним на підприємствах де практично відсутні інші види доходів і надходжень (фінансові, від участі в капіталі та ін.);

2. Структура окремих даних звіту визначається в залежності від їх віднесення до певних укрупнених статей доходів або витрат підприємства (табл. 1). Недоліком даного способу дослідження є відсутність єдиного узагальнюючого показника, який би приймався за базу порівняння (100%). Цей метод вважається за доцільне використовувати як додатковий для більш детального дослідження питокої ваги окремих елементів укрупнених статей після з'ясування загальної структури звіту.

Таблиця 1

Структура аналітичної таблиці для вертикального аналізу фінансових результатів [3, с. 387]

№ п/п	Показник	У відсотках до показника
1	2	3
1	Виручка від реалізації продукції	Усього доходів і надходжень
2	Витрати на виробництво і збут У тому числі: собівартість адміністративні витрати витрати на збут	Виручка від реалізації продукції Витрати на виробництво і збут Витрати на виробництво і збут Витрати на виробництво і збут
3	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	Виручка від реалізації продукції
4	Фінансові доходи	Усього доходів і надходжень
5	Фінансові витрати	Загальні витрати фінансово-господарської діяльності
6	Інші доходи	Усього доходів і надходжень
7	Інші витрати	Загальні витрати фінансово-господарської діяльності
8	Фінансові результати до оподаткування	Усього доходів і надходжень
9	Податок на прибуток	Фінансові результати до оподаткування
10	Чистий прибуток (збиток)	Усього доходів і надходжень

Звіт про фінансові результати підприємства складається з чотирьох основних укрупнених статей: доходи, витрати, податки та

прибуток (збиток). Даний розподіл дозволяє в ході експрес-аналізу дослідити загальну структуру і динаміку окремих елементів звіту (рис. 1).

Рисунок 1 - Структура експрес-аналізу звіту про фінансові результати підприємства

Ключовим моментом вищезазначеного розподілу статей звіту про фінансові результати є рівняння:

$$\sum \text{Дох} = \text{Вит} + \text{Под} + \text{Чпр}(-\text{Чзб}), \quad (1)$$

де Дох – доходи та надходження підприємства;
Вит – витрати підприємства;
Под – податки;
Чпр – чистий прибуток або Чзб – збиток.

Таким чином, при дослідженні структури звіту про фінансові результати, формула (1) дає змогу визначити суму усіх доходів і надходжень підприємства як загальну базу порівняння і приймати її за 100%. Структура інших укрупнених статей (загальних витрат, податків, чистого прибутку) та їх елементів розраховується у відношенні до суми загального доходу. Статтю «загальні витрати», в залежності від особливостей фінансово-господарської діяльності досліджуваного підприємства та завдань аналізу, доцільно підрозділяти ще на декілька укрупнених статей: прями й непрямі, операційні та ін.

Висновки. Експрес-аналіз як метод самостійного дослідження є недостатнім, він не дає повної картини фінансового становища і не

виявляє причин його зміни, але він може використовуватися в якості проміжного етапу фінансового контролю за рахунок простоти і швидкості проведення. Даний вид аналізу є більш ефективним у якості методу попереднього етапу дослідження, він дозволяє з'ясувати основні тенденції фінансово-господарської діяльності й, на їх основі, визначити пріоритетні напрями подальшої поглибленої оцінки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Экономический анализ: ситуации, тесты, примеры, задачи, выбор оптимальных решений, финансовое прогнозирование: Учеб. пособие / Под ред. М. И. Баканова, А. Д. Шеремета. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 656 с.
2. Иваниенко В. В. Финансовый анализ: Учебное пособие. – 2-е изд. / В.В. Иваниенко – Х.: Издательский Дом «ИНЖЭК», 2003. – 176 с.
3. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры./ В.В. Ковалев– М.: Финансы и статистика, 2002. – 560 с.

Аннотация. Проведено исследование существующих методов экспресс-анализа финансового состояния предприятия, определены их достоинства и недостатки, обоснована необходимость усовершенствования. Разработаны методические рекомендации к анализу структуры отчета о финансовых результатах предприятия.

Ключевые слова: экспресс-анализ, финансовое состояние, бухгалтерская отчетность.

Summary. Research of existing methods of the rapid analysis of a financial condition of the enterprise is carried out, their merits and demerits are defined, necessity of improvement is proved. Methodical recommendations to the analysis of structure of the report on financial results of the enterprise are developed.

Keywords: rapid analysis, financial condition, accounting reporting.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Українська Л.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 656.078

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЗАГАЛЬНОГО РІВНЯ РОЗВИТУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

*Якименко Н.В., к.е.н., доцент
Плугіна Ю.А., аспірант (УкрДАЗТ)*

В статті пропонується методика оцінки загального рівня розвитку підприємств залізничного транспорту на основі виділення та оцінки його складових.

Ключові слова: методика, рівень розвитку, підприємства залізничного транспорту; економічний, інноваційний, соціальний, організаційний, екологічний розвиток.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Залізничний транспорт є стратегічно важливою галуззю народного господарства, саме тому надійність, стабільність та ефективність його функціонування стають важливими характеристиками та стратегічними орієнтирами не лише для підприємства як окремої господарської одиниці, метою якої є максимізація прибутку, але в цілому для країни, для інших підприємств та галузей, що так чи інакше взаємодіють із залізничним транспортом. Сучасний стан та умови функціонування підприємств залізничної галузі не сприяють досягненню високої ефективності господарювання та забезпечення їх стійкої позиції на ринку. Нагальною стає потреба постійного розвитку підприємств галузі, його координування та управління. Кінцевим результатом процесу управління розвитком підприємств стає формування стратегії розвитку. Одним з першочергових завдань для успішного формування та ефективної реалізації стратегії розвитку підприємств залізничного транспорту є аналіз внутрішнього середовища підприємства, дослідження його сильних та слабких

сторін, вимірювання якісних та кількісних характеристик.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав наявність значної кількості методик аналізу та відображення внутрішнього середовища підприємства, серед яких добре відомі методики матриць SWOT, можливостей, погроз, складання профілю середовища тощо. До аналізу включають оцінку виробничої, фінансово-економічної, ринкової (маркетингової), інноваційно-інвестиційної, кадрової, екологічної складових діяльності підприємства. Методики економічної оцінки є досить відомими, детального опису не потребують. Показники оцінки інноваційного рівня підприємства пропонують автори А. Гриньов, Т. Кужда, М. Леснікова [1-3], соціального – О. Пшенична, М. Бурмака, С. Соколов [4-6], екологічного – О. Аксьонова, В. Ігнатов, О. Бичкова, В. Джигерей [7, 8, 9, 10, 11] та інші.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Однак недоліком вищенаведених методик є їх розрізненість, відокремленість одна від одної, що не дає змогу якісно та комплексно оцінити загальний рівень розвитку підприємства.